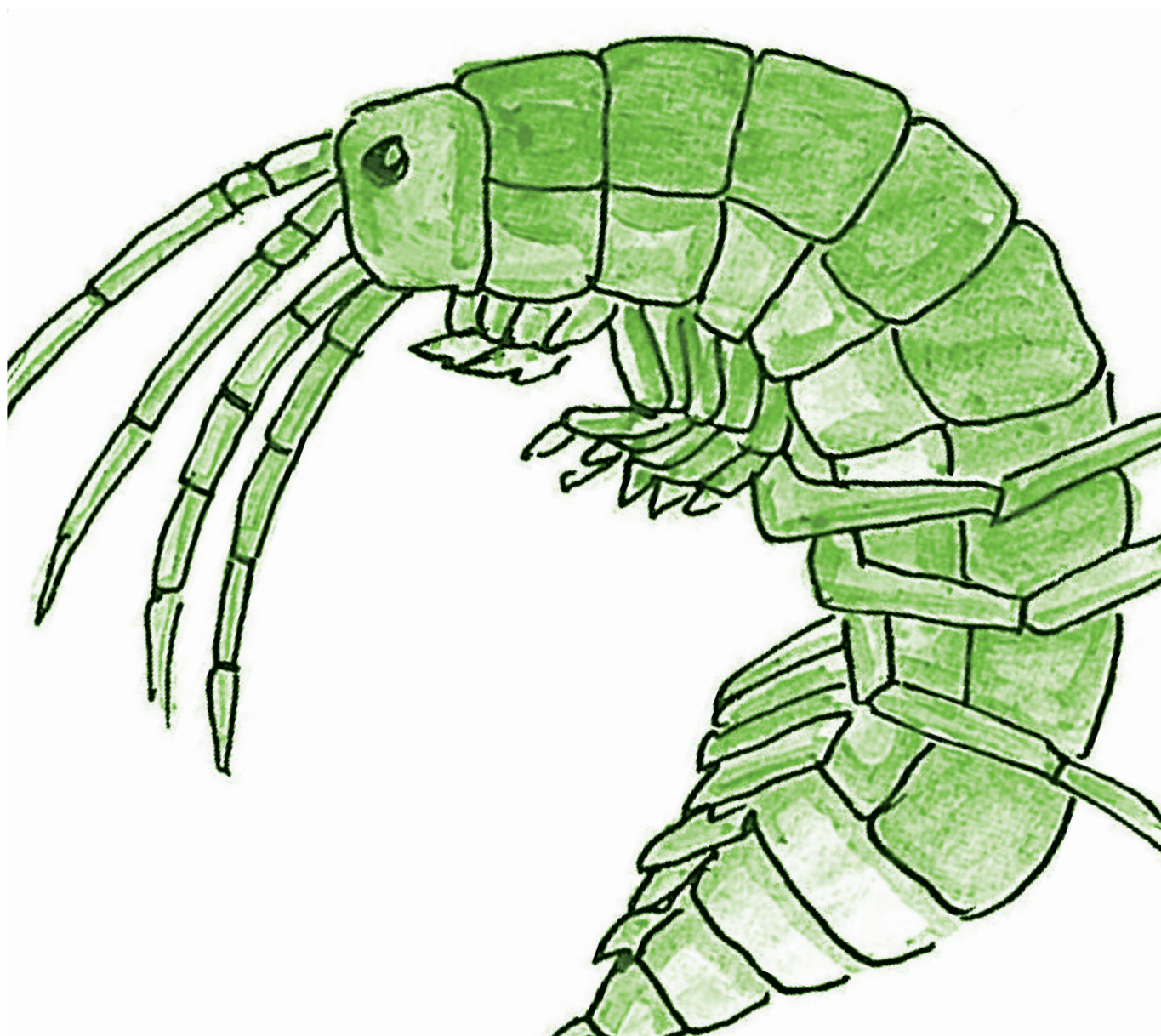

Luonto | 2

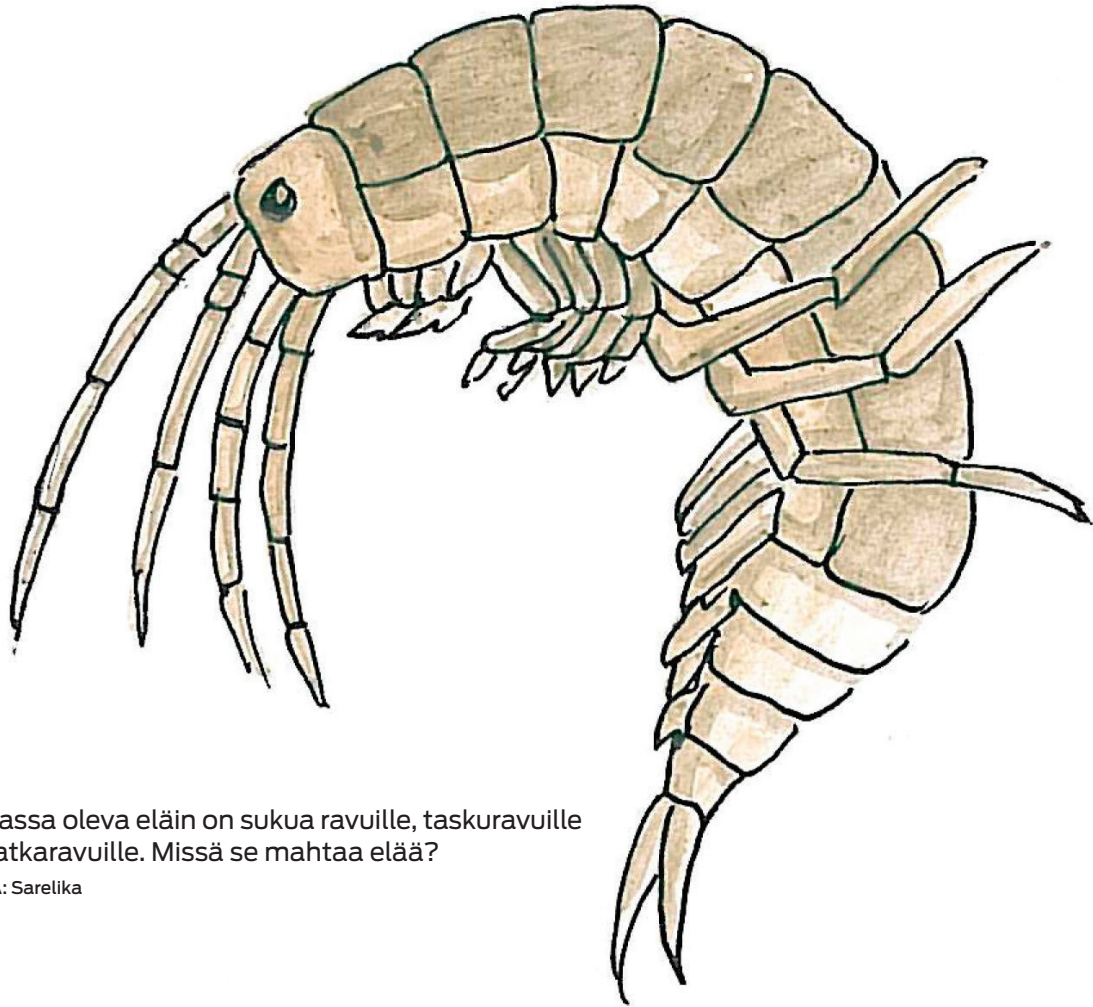
Valkokatka

TEHTÄVÄT/FAKTA / Taso 2

Luonto | 2

Valkokatka

Kuvassa oleva eläin on sukua ravuille, taskuravuille ja katkaravuille. Missä se mahtaa elää?

KUVA: Sarelka

1.

Katso kuvaa ja pohdi kysymyksiä.

Voit pohtia asiaa itseksesi tai keskustella siitä muiden kanssa, mutta oikeita vastauksia ei tarvitse tietää. Aikaa on noin 5 minuuttia.

- Oletko nähnyt tällaisen äyriäisen meressä tai järvessä?
- Yleensä se viihtyy erittäin kylmissä merissä.
- Mitenköhän se on päätenyt Itämereen?

2.

Lue valkokatkasta kertova teksti.

Käytä omaa kehoasi tai luonnosta löytämäsi materiaalia ja näytä, miltä valkokatka näyttää. Aikaa on noin 15 minuuttia.

3.

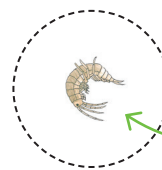
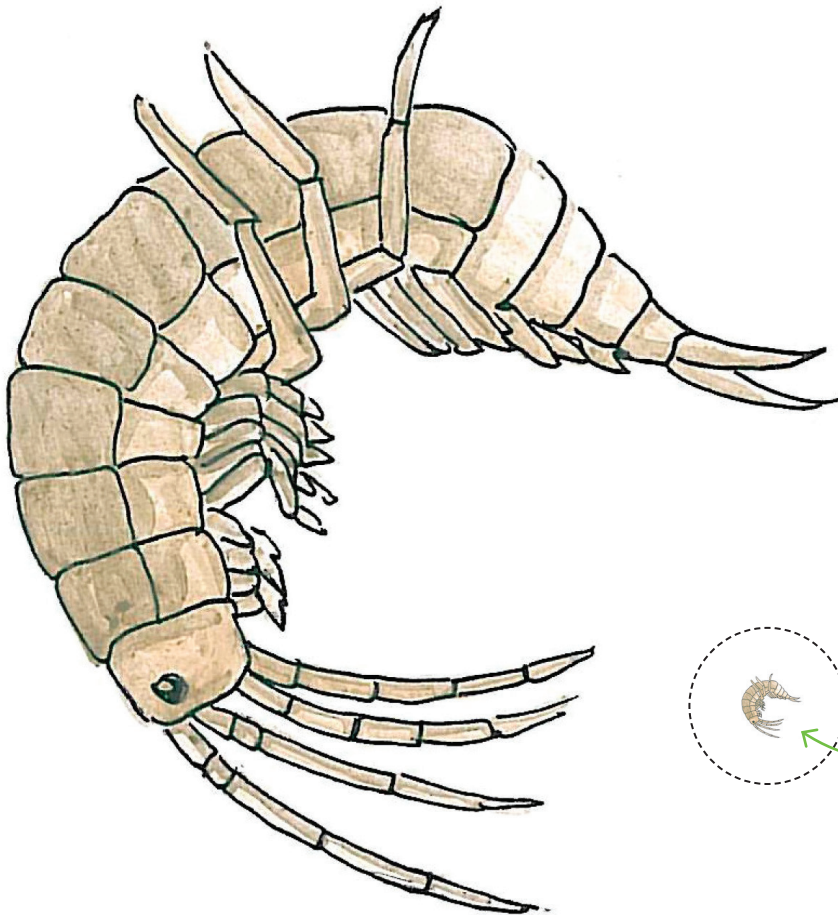
Näytä valkokatkasi muille ja kerro siitä.

Vastaa esittelyssä seuraaviin kysymyksiin:

- Mikä äyriäinen on nimeltään?
- Mistä sen tunnistaa? Näytä, minkä kokoinen se on.
- Miten se on päätynyt Itämereen?

Luonto | 2

Valkokatka

Luonnollinen koko
8 millimetriä

Ensimmäiset valkokatkat tulivat Itämereen useita tuhansia vuosia sitten. Ne sopeutuivat, kun vesi lämpeni, ja viihtyivät yhä alueella. KUVITUS: Sarelika

Kuvassa näkyvä eläin on äyriäinen nimeltään valkokatka. Valkokatka elää kylmissä merissä sekä Itämeressä ja joissakin järvissä ylimmän rannan alapuolella.

Valkokatka on pienempi kuin monet muut meressä elävät äyriäiset (esimerkiksi katkaravut, taskuravut ja ravut). Se on vain kahdeksan millimetrin pituinen ja miltei läpikuultava. Valkokatkalla on 14 raajaa, ja sen ruumis on pienten kilpien peitossa. Kilvet suojaavat sitä, ja niiden ansiosta se on myös taipuisa. Ylimpänä sillä on pitkät tuntosarvet.

Kaikki se, mitä
YLIMMÄN RANNAN
alapuolella on, oli
viimeisen jääkauden
jälkeen veden alla.
Korkearannikolla ylin
ranta on nyt 286 metriä
merenpinnasta.

Vasemmanpuoleisella kartalla näet, miltä Itämeri näytti, kun valkokatka levisi alueelle. Voit verrata sitä viereiseen karttaan. Siinä näet Itämeren nyt. GRAFIikka: Rosanna Telaranta

Valkokatkoja on lähes kaikilla merialueilla. Se voi elää jopa 80 metrin syvyydessä. Se viihtyy pehmeissä merenpohjissa, joissa on savea ja hiekkaa. Pohjan jokaisella neliömetrillä on yli 1 500 valkokatkaa! Valkokatka syö planktonia. Pienen kokonsa takia sen elämä on melko vaarallista – monet muut meren eläimet käyttävät sitä ravinnokseen.

Valkokatka tuli Itämereen, kun mannerjää suli viimeisimmän jääkauden jälkeen. Koska mannerjäätikkö oli painanut maata alas, Itämeri oli yhteydessä muihin meriin. Valkokatka on jäämeren laji. Se levisi Itämereen Pohjoiselta jäämereltä. Maankohoamisen takia Itämeren ja Pohjoisen jäämeren väliin on muodostunut maata. Itämeren vesi on lämmennyt, mutta valkokatka on sopeutunut ja elää edelleen alueella.

Kartalla näet, miltä Itämeri näytti, kun valkokatka levisi alueelle.

JÄÄKAUSI on ajanjakso, jolloin on niin kylmä, että suuri osa maata on jään peitossa. Jää ei sula edes kesällä.

MAA KOHOAA alueilla, jotka ovat olleet mannerjäätikön peitossa. Jää painoi alas maankuorta, joka nyt hitaasti kohoaa takaisin ylöspäin.